

Svar Rek. 8/2018, Totalförsvars-, kris och försörjningsplanering

1. Rekommendation

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att göra en översyn över nordiska resurser som kan samutnyttjas och vilka områden som kan prioriteras

att se över hur samarbetet mellan de nordiska försvarsmakterna och mellan de nordiska poliserna kan utvecklas

att göra en översyn över hur det nordiska arbetet kan utveckla krisberedskapen och medvetenheten hos den nordiska befolkningen om de olika kriserna

att göra en konsekvensanalys över livsmedelsförsörjningen i Norden i händelse av en allvarlig kris

att göra en översyn av möjligheterna att ingå avtal med viktiga aktörer för Nordens flödessäkerhet

2. Meddelande från Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet välkomnar att Nordiska rådet uppmärksammar frågor kopplat till totalförsvaret, kris och försörjningsplanering. Enligt den opinionsundersökning i de nordiska befolkningarna som Nordiska ministerrådets sekretariat lät genomföra 2017 ses försvars- och säkerhetsfrågor som viktigast att samarbeta om på nordisk nivå.

Nordiskt samarbete inom totalförsvaret, kris och försörjningsplanering omfattar dock i många delar frågor som ligger utanför Nordiska ministerrådets arbetsområden men där samarbete istället bedrivs mellan de nordiska regeringarna. Försvarssamarbete mellan de nordiska länderna sker inom ramen för NORDEFKO. Andra exempel på politiska initiativ som tagits mellan de nordiska regeringarna är t.ex. Hagaförklaringen från 2009 och Nordisk solidaritetsförklaring från 2011. Vidare sker samarbete inom ramen för de nordiska och nordisk-baltiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetena N5 och NB8.

Inom ramen för Nordiska ministerrådet sker dock arbete inom flera politikområden som stödjer regeringarnas arbete inom totalförsvar-, kris och försörjningsplanering. Nedan redogörs för sådant samarbete. I övrigt hänvisas till de nordiska regeringarnas arbete på dessa områden.

Svar på att-satserna

Att göra en översyn över nordiska resurser som kan samutnyttjas och vilka områden som ska prioriteras

Arbete pågår på ett antal politikområden för att identifiera prioriterade områden och för att stärka det nordiska samarbetet på området samhälls- och krisberedskap. Nedan redogörs för sådant arbete som pågår för närvarande inom ramen för Nordiska ministerrådets arbete som kopplar till samhälls- och krisberedskap. De arbeten som pågår ger även möjlighet att identifiera områden där nordiska resurser kan samutnyttjas. Mot bakgrund av redan pågående arbete ser inte Nordiska ministerrådet behov av att genomföra en särskild översyn i nuläget.

Forskningsprogram om samhällssäkerhet, Nordforsk

Nordforsk genomför ett multidisciplinärt forskningsprogram om samhällssäkerhet i samarbete med nationella finansiärer. Samhällssäkerhet omfattar ett samhälles förmåga upprätthålla viktiga funktioner och säkra befolkningens liv, hälsa och grundläggande behov vid extraordinära situationer och kriser. Syftet med forskningsprogrammet är att ta fram ny kunskap om utmaningarna på området som de nordiska länderna står inför. Forskningsprogrammet ska adressera frågor om sårbarhet, motståndskraft och förmåga att hantera denna typ av situationer genom att skapa mer värde till det arbete som redan görs i de nordiska länderna kopplat till samhällssäkerhet.

Nordisk hälsoberedskap

Ett prioriterat område för samarbete finns inom ramen för det Nordiska hälsoberedskapsavtalet, som undertecknades av de nordiska ländernas regeringar 2002. Syftet med avtalet är att skapa förutsättningar för ett samarbete mellan de nordiska länderna i syfte att förbereda och utveckla hälsoberedskapen för att kunna hantera kriser och katastrofer i länderna, så som naturkatastrofer och händelser som olyckor och terrorhandlingar med radioaktiv strålning och biologiska och kemiska agens.

Som beskrivet i artikel 4 innebär avtalet att de nordiska länderna åtar sig att:

1. på uppmaning ge varandra assistans så långt det är möjligt efter bestämmelserna i detta avtal,
2. så fort som möjligt informera varandra om åtgärder staterna planerar att genomföra, eller genomför, som får eller förväntas få betydelse för de övriga nordiska länderna,
3. främja samarbetet och avlägsna hinder så långt det är möjligt inom nationella lagar, föreskrifter och övriga rättsregler,

4. erbjuda möjligheter till erfarenhetsutväxling, samarbete och kompetensutveckling,
5. verka för att utveckla samarbetet inom detta område,
6. informera varandra om relevanta förändringar i ländernas beredskapsförordningar, inklusive lagändringar.

Samarbete sker mellan de nationella myndigheterna på hälso- och socialområdet inom ramen för Svalbardgruppen där representanter från regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt från Färöarna, Grönland och Åland finns med. Mandatet för gruppens arbete kommer från Ministerrådet för social- och hälsopolitik och ordförandeskapet i gruppen följer ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Till uppgiften som ordförande hör att anordna den årliga nordiska hälsoberedskapskonferensen. Gruppen arbetar utifrån en helhetssyn på beredskapsplanering och beredskapsinsatser (all hazards approach).

Svalbardgruppen lämnar en årsrapport där gruppens arbete finns beskrivet. I rapporten för 2017 lyftes särskilt att de nordiska länderna de senaste åren diskuterat att vidareutveckla det civil-militära samarbetet oberoende av medlemskap i NATO och EU. På hälsoberedskapskonferensen 2017 diskuterades flera aspekter kopplat till detta och Svalbardgruppen enades om att fortsätta informationsutbyte på området. Gruppen genomförde även ett nordiskt civil-militärt möte på temat hälsa, den 24 november 2017 i Oslo, med deltagare från hälsomyndigheterna och försvarsmyndigheterna i Sverige och Norge.

Svalbardgruppen har även tillsatt en arbetsgrupp som ser över möjligheten för att stärka samarbetet mellan nordiska myndigheter rörande behandling av allvarliga brännskador. En sådan mekanism förväntas bli klart innan slutet av 2018.

Svalbardgruppen fick ett reviderat mandat 2016 och året efter en ny strategisk ram för arbetet de kommande 5-10 åren. Syftet med Svalbardgruppen, i enlighet med mandatet, är att öka och förbättra samarbetet samt att utbyta information, färdigheter och kunskap mellan de nordiska länderna med avseende på hälsovårdstjänster och sociala tjänster relaterade till beredskaps, nödsituations- och katastrofhantering i syfte att kunna hantera sådana situationer på ett bättre sätt. I årsrapporten för 2017 konstaterar man att det nya mandatet stärker det tvärnationella beredskapsarbetet i Norden samt ger ledare och beslutsfattare ett bättre underlag för att förstå hur beredskapsarbetet är organiserat i de olika länderna samt värdet av samarbete på området.

att se över hur samarbetet mellan de nordiska försvarsmakterna och mellan de nordiska poliserna kan utvecklas

För närmare redogörelse av samarbete mellan de nordiska försvarsmakterna hänvisas till de nordiska regeringarnas samarbete på området då detta ligger utanför Nordiska ministerrådets samarbetsområden i enlighet med Helsingfors-avtalet.

Vad gäller polissamverkan mellan de nordiska länderna pågår för närvarande arbete för att utveckla samarbetet. En särskild avsiktsförklaring undertecknades av ministrarna i samband med Ministerrådsmötet för lagsamarbete (MR-LOV) som ägde rum den 1 juni 2018. Avsiktsförklaringen är inte rättsligt bindande men utgör grund för att ta vidare samarbetet mellan länderna genom att ytterligare fördjupa och effektivisera det gränsöverskridande polissamarbetet samt för arbetet med att komma överens om bindande bilaterala avtal som möjliggör sådant samarbete. Fokus kommer att ligga på den lokala och regionala nivån i gränsområden för att bedriva ett kontinuerligt operativt polissamarbete över landsgränserna. De nordiska regeringarna kommer även att arbeta för att stärka det förebyggande arbetet för att motverka kriminalitet. En konferens om fördjupat polissamarbete planeras att hållas 6-7 november 2018.

Inom ramen för Ministerrådet för lagsamarbete pågår även samarbete för att bekämpa terrorism och våldsbejakande extremism. Detta är frågor som varit uppe på MR-LOV:s agenda de senaste åren och medel har vid flera tillfällen beviljats till nordiska projekt som har till syfte att stärka det nordiska samarbetet på området. Konkreta exempel på aktuella teman är sexualbrott mot barn, en fråga som både behandlats under en expertkonferens i maj 2018 samt vid det ministermöte som ägde rum den 1 juni 2018. Ett annat exempel är en viljeförklaring att satsa på forskningsprojekt om våldsbejakande extremism med särskild fokus på kvinnors roll.

att göra en översyn över hur det nordiska arbetet kan utveckla krisberedskapen och medvetenheten hos den nordiska befolkningen om de olika kriserna

Information om krisberedskap till de nordiska befolkningarna är huvudsakligen en nationell angelägenhet. Nordiska ministerrådet anser inte att det finns anledning att inleda en särskild översyn inom ramen för Nordiska ministerrådets arbete för att utveckla krisberedskap och medvetenheten hos de nordiska befolkningarna om de olika kriserna.

Däremot finns det existerande strukturer för samverkan och erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna inom ramen för de samarbeten som tas upp i detta meddelande, t.ex. för hälsoberedskap.

att göra en konsekvensanalys över livsmedelsförsörjningen i Norden i händelse av en allvarlig kris

Självförsörjningsgraden för olika livsmedel varierar mellan de nordiska länderna. Samlat sett är Norden i stor grad självförsörjande av matvaror som kött, fisk och rotfrukter, medan detta är sämre för växtbaserade livsmedel. Självförsörjningsgraden varierar också från år till år beroende på väderförhållanden och produktionsförutsättningar. I en eventuell krissituation skulle livsmedelsförsörjningen i de nordiska

länderna bestå av flera delar, så som nationell/nordisk produktion, eventuella beredskapslager och välfungerande handelsrelationer.

Man kan se framför sig olika typer av kriser som skulle kunna drabba nordisk livsmedelsförsörjning, t.ex. kopplat till klimatförändringar. Det nordiska jordbruket är anpassat det nordiska klimatet och produktionsförmågan för jordbruket skulle kunna påverkas av ändringar i klimatet i större utsträckning än andra näringsområden. Produktionsförutsättningarna kan även komma att påverkas av sjukdomar som drabbar djur och växter. Nordiska ministerrådet har etablerat nordiskt, nordiskt-baltiskt och nordiskt-arktiskt beredskapsamarbete för att bland annat hanterar möjliga sjukdomsutbrott som kan vara kritiska för den nordiska matproduktionen. En kris relaterat till förorening kan också uppstå (jfr. Tjernobylyckan 1986). Att växt- och djursjukdomar kan spridas på olika sätt och över stora områden visar även på vikten av samarbete inom livsmedelssäkerhet i Europa genom EU/EES.

Internationell handel och välfungerande handelsrelationer representerar en central del av Nordens samlade försörjningsförmåga med hänsyn till livsmedel. Det nordiska samarbetet innebär i sig självt en styrka genom att de nordiska länderna är betydande handelspartner till varandra, även vad gäller mat och livsmedel, och man har i viss utsträckning varor som kompletterar varandra. Norden importerar dock betydande mängder matvaror från den internationella marknaden. Dessutom utgör importerade råvaror en central del i tillverkningen av djurfoder, t.ex. soja. Betydande utmaningar skulle kunna uppstå vid en långvarig kris som förhindrar internationell handel. Förbrukningen skulle i sådant fall i större grad behöva styras över på matvaror som länderna/Norden producerar själv. Arbetet med att utveckla nya livsmedelsresurser inom ramen för nordisk bioekonomi (t.ex. med utgångspunkt i tång, alger och skog) kan också på sikt bidra till att stärka nordisk självförsörjning. Slutligen arbetas det inom ramen för det nordiska samarbetet med att minska ländernas matsvinn, något som idag utgör så mycket som 3,5 miljoner ton per år. Detta kan också utgöra en betydlig beredskapsreserv i en eventuell krissituation.

Nordiska ministerrådet för fiske och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS) består av ett ministerråd med fyra politikområden: fiske och vattenbruk, jordbruk, livsmedel och skogsbruk. Kopplat till MR-FJLS finns strukturer som regelbundet samlar tjänstemän från de nordiska länderna till möten, där dagordningen tar upp aktuella problemställningar kopplat till jordbruk, skogsbruk, livsmedel och fiske.

- Ämbetsmannakommittén för jordbruk samlar ämbetsmän från de nordiska jordbruksdepartementen. Livsmedelsberedskap har varit uppe för diskussion i viss mån, som en del av redogörelserna om aktuella saker i respektive land.
- Ämbetsmannakommittén för livsmedel består av cheferna för de nordiska livsmedelsmyndigheterna samt höga tjänstemän från departementen. Kommittén informerar varandra löpande om större aktuella frågor i länderna, såsom krisberedskap. Hittills har dock inte frågan om ett konkret projekt om estimering av livsmedelsförsörjning i en krissituation diskuterats.

- Arbetsgruppen och ämbetsmannakommittén för fiske och vattenbruk består framförallt av experter från myndigheter, forskningsinstitutioner och departementen. Inom fiskesektorn har krisberedskap inte konkret varit föremål för diskussion eller del av projekt på området.

Som framgår ovan, har livsmedelsförsörjning i en krissituation inte varit ett framträdande tema i FJLS-sektorn inom ramen för Nordiska ministerrådets arbete. Nordiska ministerrådet anser att det kan värderas om frågan eventuellt bör bli föremål för en närmare diskussion.

I händelse av en allvarlig kris finns det dock som beskrivits ovan strukturer för att bidra med information och inspel till en analys av livsmedelsförsörjningen i Norden vid en kris.

att göra en översyn av möjligheterna att ingå avtal med viktiga aktörer för Nordens flödessäkerhet

I svaren på rekommendation 16/2017 (Samarbete om utbyggnad av energistationer) och rekommendation 42/2017 (Nytt samarbetsprogram för energi 2018-2021) välkomnar Nordiska ministerrådet att Nordiska rådet tar initiativ till en dialog rörande energi. Nordiska ministerrådet har i sina svar uppmanat till att denna dialog uppdelas efter olika teman. I samband med en sådan dialog skulle även frågan om flödessäkerhet på energiområdet kunna behandlas och Nordiska ministerrådet vill därför be Nordiska rådet diskutera upplägg för en sådan dialog med det svenska ordförandeskapet i samband med planeringen av denna dialog.

Nordiska ministerrådet anser därmed att rekommendationen är delvis uppfylld.